Goldman Sachs Asset Management

Oświadczenie dotyczące głównych niekorzystnych skutków decyzji inwestycyjnych dla czynników zrównoważonego rozwoju

GOLDMAN SACHS TOWARZYSTWO FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH SPÓŁKA AKCYJNA
Nr LEI: 259400EYIH7IBJJ8YF42

Podsumowanie

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 (**„Rozporządzenie w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych”** lub **„SFDR”**) z dnia 27 listopada 2019 r. , Goldman Sachs Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych Spółka Akcyjna ("Goldman Sachs TFI") bierze pod uwagę główne niekorzystne skutki decyzji inwestycyjnych dla czynników zrównoważonego rozwoju. Niniejsze oświadczenie to skonsolidowane informacje na temat głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju wynikających z działalności Goldman Sachs TFI.

Oświadczenie dotyczące głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju obejmuje okres referencyjny od dnia 1 stycznia 2024 roku do 31 grudnia 2024 roku.

Poniżej przedstawiono oświadczenie dotyczące głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju („**PAI**”) i powiązanych z nimi wskaźników. W okresie referencyjnym nie dokonano żadnych inwestycji w aktywa nieruchomościowe, dlatego wskaźniki dotyczące inwestycji w nieruchomości nie mają zastosowania.

Wskaźniki w tym sprawozdaniu odnoszą się do działalności Goldman Sachs TFI w zakresie zarządzania portfelami instrumentów finansowych.

Niniejsze oświadczenie rozpoczyna się od części "**Opis głównych niekorzystnych czynników zrównoważonego rozwoju**", w której przedstawiono informacje dotyczące 18 wskaźników PAI naszych decyzji inwestycyjnych dotyczących czynników zrównoważonego rozwoju. Część **„Inne wskaźniki dotyczące głównych negatywnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju**" zawiera informacje dotyczące dwóch dodatkowych wskaźników PAI związanych z klimatem i prawami człowieka.

Wskazane oświadczenie w odniesieniu do 18 wskaźników PAI zawiera opis sposobów, w jakich w ramach inwestycji Goldman Sachs TFI uwzględniono te skutki na poziomie podmiotu. Goldman Sachs TFI wykorzystuje połączone działania w celu złagodzenia tych głównych niekorzystnych skutków, najczęściej poprzez działania w zakresie zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich podejmowane bezpośrednio przez Goldman Sachs TFI lub przez zespół Global Stewardship na poziomie Grupy Goldman Sachs. Działania te są stale kontynuowane, a potencjalne działania planowane na przyszłe okresy odniesienia opisano w części zatytułowanej "**Opis głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju – spojrzenie w przyszłość**". Goldman Sachs TFI nie wyznacza obecnie celów w odniesieniu do żadnego ze wskaźników PAI wskazanych w poniższej tabeli.

Istnieją różne ograniczenia związane z raportowaniem wskaźników związanych ze zrównoważonym rozwojem ze względu na podlegające opracowywaniu metodologie i luki w danych. Część zatytułowana „**Źródła danych i proces ich gromadzenia**" zawiera opis źródeł danych i procesu gromadzenia danych wykorzystywanych do przygotowania wskaźników PAI przedsiębiorstw, państw i instytucji ponadnarodowych oraz danych finansowych, które zostały wykorzystane do obliczenia wskaźników. Ograniczenia odnoszące się do tych źródeł danych i obliczeń wskaźników są opisane w części zatytułowanej **„Ograniczenia dotyczące danych"**. Należy uwzględnić obie te części podczas oceny poniższych wskaźników PAI w okresie referencyjnym.

Ponadto niniejsze oświadczenie zawiera ponadto opis obowiązujących zasad odnoszących się do inwestycji w zakresie identyfikacji i priorytetyzacji głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju, w części zatytułowanej „**Opis zasad w celu identyfikacji i priorytetyzacji głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju**". Odniesienia do sposobów oceny zaangażowania zostały opisane w całym tekście oświadczenia i szczegółowo omówione w części zatytułowanej **„Zasady zaangażowania".** Na koniec, część „**Odniesienie do Standardów Międzynarodowych**" opisuje w jaki sposób Goldman Sachs TFI uwzględnia standardy międzynarodowe takie jak ONZ Global Compact i Wytycznych dla przedsiębiorstw wielonarodowych opracowanych przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka.

Porównanie historii do innych okresów referencyjnych zostało ujawnione w tym oświadczeniu, zgodnie z deklaracją w części zatytułowanej „**Porównanie z danymi historycznymi**".

ŚRODOWISKOWE	SPOŁECZNE
Główne niekorzystne skutki dla czynników zrównoważonego rozwoju (18)	
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w spółki, w które dokonano inwestycji (16)	
1. Emisje gazów cieplarnianych (GHG) 2. Ślad węglowy 3. Intensywność emisji gazów cieplarnianych w przypadku spółek, w które dokonano inwestycji 4. Ekspozycja z tytułu przedsiębiorstw działających w sektorze paliw kopalnych 5. Udział zużytej i wyprodukowanej energii ze źródeł nieodnawialnych 6. Intensywność zużycia energii przypadająca na dany sektor o znacznym oddziaływaniu na klimat 7. Działania mające niekorzystny wpływ na obszary wrażliwe pod względem bioróżnorodności 8. Emisje do wody 9. Wskaźnik odpadów niebezpiecznych i odpadów promieniotwórczych	10. Naruszenia zasad inicjatywy Global Compact i Wytycznych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) dla przedsiębiorstw wielonarodowych 11. Brak procesów i mechanizmów kontroli służących nadzorowaniu przestrzegania zasad inicjatywy Global Compact i Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych 12. Nieskorygowana luka płacowa między kobietami a mężczyznami 13. Zróżnicowanie członków zarządu ze względu na płeć 14. Ekspozycja z tytułu kontrowersyjnych rodzajów broni (miny przeciwpiechotne, amunicja kasetowa, broń chemiczna i broń biologiczna)
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w obligacje skarbowe i obligacje emitowane na szczeblu ponadnarodowym (2)	
15. Intensywność emisji gazów cieplarnianych (GHG)	16. Państwa, w których obligacje zainwestowano i których dotyczy problem naruszeń w sferze społecznej
Inne wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w spółki, w które dokonano inwestycji (2)	
Dodatkowe 4. Inwestycje w spółki nierealizujące inicjatyw na rzecz redukcji emisji dwutlenku węgla	Dodatkowe 14. Liczba zidentyfikowanych przypadków poważnych kwestii i incydentów dotyczących poszanowania praw człowieka

Goldman Sachs Asset Management

Opis głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju

Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w spółki, w które dokonano inwestycji

WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE KLIMATU I INNE WSKAŹNIKI ŚRODOWISKOWE

Wskaźnik niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju	Jednostka miary	Skutek [rok 2024]	Skutek [rok 2023]	Wyjaśnienie	Działania podjęte, działania planowane i cele określone na kolejny okres odniesienia

Goldman Sachs TFI S.A.
Plac Europejski 1
00-844 Warszawa
T +48 22 108 57 00
F +48 22 108 57 01
www.gstfi.pl
kontakt@gs.com

NIP 954-21-80-836, KRS 0000039430, Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, Kapitał zakładowy – 21.000.000,00 zł, Kapitał wpłacony – 21.000.000,00 zł

Emisje gazów cieplarnianych	1. Emisje gazów cieplarnianych	Emisje gazów cieplarnianych zakresu 1	678.184 tCO2e	769.948 tCO2e	**Pokrycie:** 75% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji (PAI 1 i 2), 76% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji (PAI 3) W tym zakres 1: **Zaraportowane:** 91% **Szacowane:** 9% W tym zakres 2: **Zaraportowane:** 85% **Szacowane:** 15% W tym zakres 3: **Zaraportowane:** 0% **Szacowane:** 100% Dane szacunkowe oparte są na wewnętrznej metodologii zewnętrznego dostawcy. Wszelkie zmiany metodyki mogą mieć istotny wpływ na obliczenia głównych wskaźników negatywnych	Publikujemy nasze priorytety tematyczne dotyczące zaangażowania w Inwestycjach Publicznych i wyjaśniamy postępy oraz wyniki naszych działań w zakresie zaangażowania w naszych rocznych raportach dotyczących zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich na naszej stronie internetowej oraz w Raporcie rocznym dot. zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich (Stewardship) za rok 2024. Chociaż nasze działania w zakresie zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich mogą dotyczyć kwestii, których dotyczą te PAI, niekoniecznie są one zaprojektowane w celu uniknięcia lub zmniejszenia konkretnych wskaźników opisanych w SFDR. Oceniamy strategie korporacyjne spółek, działania inwestycyjne i finansowe, systemy motywacyjne dla kadry zarządzającej, wykorzystanie zasobów, politykę regulacyjną oraz wpływ na środowisko, a także ogólny wpływ na konsumentów, pracowników i społeczności, w których działają, oraz zaangażowanie z nimi, aby ocenić i promować długoterminowe tworzenie wartości. Zespół Global Stewarship współpracuje z zespołami inwestycyjnymi Fundamentalnych strategii akcyjnych oraz Instrumentów dłużnych

		Emisje gazów cieplarnianych zakresu 2	74.985 tCO2e	88.559 tCO2e	skutków skutkując wyższymi lub niższymi ich wartościami.	w celu zangażowania ze spółkami w kwestiach istotnych ryzyk i szans związanych z klimatem.
		Emisje gazów cieplarnianych zakresu 3	2.031.987 tCO2e	1.524.983 tCO2e	Zarówno PAI 2, jak i 3 obejmują emisje gazów cieplarnianych z zakresu 1, 2 i 3. PAI 2 i 3 oblicza się na podstawie bieżącej wartości wszystkich inwestycji, w tym pozycji niebędących przedsiębiorstwami, takich jak środki pieniężne i instrumenty pochodne, ale z wyłączeniem	Zespół Global Stewardship dąży do zaangażowania ze spółkami, które odpowiadają za największy wkład w finansowane przez nas emisje. Zespół Global Stewardship dąży również do zaangażowania ze spółkami, dla których uważamy, że klimat jest istotnym czynnikiem branym pod uwagę przy inwestycjach.
		Całkowite emisje gazów cieplarnianych	2.669.496 tCO2e	2.362.683 tCO2e		
	2. Ślad węglowy	Ślad węglowy	Zakres 1 & 2 & 3: 367 tCO2e / zainwestowane mln €	Zakres 1 & 2 & 3: 623 tCO2e / zainwestowane mln €		

	3. Intensywność emisji gazów cieplarnianych w przypadku spółek, w które dokonano inwestycji	Intensywność emisji gazów cieplarnianych w przypadku spółek, w które dokonano inwestycji	Zakres 1 & 2 & 3: 354 tCO2e / mln € przychodów	Zakres 1 & 2 & 3: 565 tCO2e / mln € przychodów	pozycji w instrumentach emitowanych przez kraje i instytucje ponadnarodowe zdefiniowanych w rozporządzeniu. Krótkie pozycje dla udziałów niebędących przedsiębiorstwami, w przypadku których netting nie ma zastosowania, są wyłączone podobnie jak w latach poprzednich, co zwiększa CVI, mianownik używany do obliczania PAI 2 i 3, a tym samym obniża wskaźniki.	W celu kierowania zaangażowaniem, spółki oceniane są w oparciu o określone kryteria przy użyciu wewnętrznego narzędzia weryfikacji. Narzędzie to łączy informacje ilościowe i jakościowe z wewnętrznych i zewnętrznych źródeł danych na temat ambicji i wyznaczania celów przez spółkę, wyników w zakresie emisji, ujawniania informacji o klimacie, strategii dekarbonizacji i alokacji kapitału. W ramach tej oceny wykorzystywane są dane z różnych źródeł zewnętrznych, uzupełniane w razie potrzeby badaniami prowadzonymi przez Zespół Global Stewardship Global Stewardshipi zespoły inwestycyjne. Wykonywanie praw właścicielskich poprzez głosowanie przez pełnomocników jest ważną usługą zarządzania portfelem, którą świadczymy swoim klientom. **Odpowiedzialność Zarządu** Zespół Global Stewardship Global Stewardshipoczekuje, że zarządy będą odpowiedzialne za ryzyko związane z transformacją klimatyczną i może głosować przeciwko członkom zarządu w przypadku
	4. Ekspozycja z tytułu przedsiębiorstw działających w sektorze paliw kopalnych	Udział inwestycji dokonanych w przedsiębiorstwa działające w sektorze paliw kopalnych	7,6%	11,1%	**Pokrycie:** 77% ekspozycji spółek, w których dokonano inwestycji	

					W tym: **Zaraportowane:** 100% **Szacowane:** 0% Spółki działające w sektorze paliw kopalnych obejmują spółki, które czerpią jakiekolwiek przychody z poszukiwań, wydobycia, produkcji, przetwarzania, magazynowania, rafinacji lub dystrybucji, w tym transportu, magazynowania i handlu paliwami kopalnymi, zgodnie z definicją zawartą w art. 2 pkt (62) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999	braku ujawnienia istotnych danych klimatycznych. **Plany Transformacji Klimatycznej** Przy ocenie planów transformacji klimatycznej do celów głosowania przez pełnomocników (na przykład w kontekście wniosków "say on climate"), Zespół Global Stewardship dąży do przeprowadzenia analizy w oparciu o następujące ramy. Staramy się podejmować decyzje przede wszystkim na podstawie naszych obserwacji strategii spółki w stosunku do konkurentów z branży i najlepszych praktyk. Generalnie, Zespół Global Stewardship bierze pod uwagę trzy kluczowe elementy planu transformacji klimatycznej spółki: 1. **Ujawnianie informacji:** Czy spółka obecnie ujawnia istotne zakresy emisji? 2. **Cele:** Czy spółka ma rozsądne cele redukcji emisji gazów cieplarnianych? 3. **Wiarygodność:** Czy firma przedstawiła wiarygodną strategię wdrożenia swojego planu? W 2024 r. Zespół Global Stewardship w Inwestycjach Publicznych głosował nad szeregiem wniosków "say on climate" sponsorowanych przez zarząd i akcjonariuszy.
	5. Udział zużytej i wyprodukowanej energii ze źródeł nieodnawialnych	Udział energii ze źródeł nieodnawialnych zużytej i wyprodukowanej przez spółki, w które dokonano inwestycji, w stosunku do zasobów energii ze źródeł	Konsumpcja: 77% Produkcja: 73%	Konsumpcja: 82% Produkcja: 87%	**Pokrycie:** 71% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji (PAI 5a), 6% ekspozycji spółek, w których dokonano inwestycji, (PAI 5b)	

Goldman Sachs TFI S.A.
Plac Europejski 1
00-844 Warszawa
T +48 22 108 57 00
F +48 22 108 57 01
www.gstfi.pl
kontakt@gs.com

NIP 954-21-80-836, KRS 0000039430, Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, Kapitał zakładowy – 21.000.000,00 zł, Kapitał wpłacony – 21.000.000,00 zł

		odnawialnych, wyrażony jako odsetek zasobów energii ogółem			W tym: **Zaraportowane:** 77% (PAI 5a), 73% (PAI 5b) **Szacowane:** 23% (PAI 5a), 27% (PAI 5b) Nieodnawialne źródła energii oznaczają źródła energii inne niż wiatrowa, słoneczna (termiczna i fotowoltaiczna) oraz energia geotermalna, energia otoczenia, pływy, fale i inna energia oceanów, energia wodna, biomasa, gaz wysypiskowy, gaz z oczyszczalni ścieków i biogaz. Dane szacowane przez zewnętrznego dostawcę danych są dostępne od bieżącego roku w celu poprawy zakresu danych. Nie dokonano przekształcenia wskaźników za poprzednie okresy.	Tematyczne działania Zespołu Global Stewardship są przeglądane, ulepszane i monitorowane za pośrednictwem naszej wewnętrznej Grupy Roboczej ds. Zaangażowania, aby zapewnić, że uwzględniają one informacje zwrotne od naszych zespołów inwestycyjnych na temat bieżących problemów i zmieniających się poglądów na istotne tematy. Określając nasze priorytety tematyczne, bierzemy pod uwagę istotność różnych kwestii w naszych portfelach i dążymy do identyfikacji obszarów, w których nasze działania w zakresie nadzoru korporacyjnego mogą skutecznie promować długoterminowe tworzenie wartości i wspierać nasz proces inwestycyjny. Cele zaangażowania Zespołu Global Stewardship są również przeglądane, ulepszane i monitorowane na bieżąco, aby zapewnić, że uwzględniają one bieżące problemy i zmieniające się poglądy na temat kluczowych zagadnień ESG. Ponadto potencjalne działania wspierające nasze spółki portfelowe i aktywa klientów w nawigowaniu i korzystaniu z transformacji klimatycznej, a także wszelkie potencjalne cele zaangażowania dotyczące konkretnych portfeli, są również stale monitorowane.
	6. Intensywność zużycia energii przypadająca na dany sektor o znacznym	Zużycie energii wyrażone w GWh na każdy milion EUR wygenerowany w ramach	A – Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo:	A – Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo:	**Pokrycie:** 77% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji	

	oddziaływaniu na klimat	przychodów spółek, w które dokonano inwestycji, przypadające na dany sektor o znacznym oddziaływaniu na klimat	0,0 GWh / mln € przychodów B - Górnictwo i wydobycie: 1,0 GWh / mln € przychodów C - Produkcja: 0,9 GWh / mln € przychodów D – Zaopatrzenie w energie elektryczną, gaz, parę wodną: 3,0 GWh / mln € przychodów E – Zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie ścieków, gospodarkę odpadami i rekultywację: 0,7 GWh / mln € przychodów	0,5 GWh / mln € przychodów B - Górnictwo i wydobycie: 0,7 GWh / mln € przychodów C - Produkcja: 1,4 GWh / mln € przychodów D – Zaopatrzenie w energie elektryczną, gaz, parę wodną: 3,4 GWh / mln € przychodów E – Zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie ścieków, gospodarkę odpadami i rekultywację: 0,4 GWh / mln € przychodów	W tym: **Zaraportowane*:** 90% **Szacowane*:** 10% *Podczas gdy zewnętrzny dostawca danych wykorzystuje dane dotyczące zużycia energii zgłoszone przez spółki, w których dokonano inwestycji, te zaraportowane wartości są znormalizowane w ramach odpowiedniego sektora NACE tych spółek i takie informacje sektorowe są szacowane. Zakres tego zbioru danych jest ograniczony w przypadku przedsiębiorstw mających siedzibę poza Unią Europejską. Sektory o dużym wpływie obejmują działalność objętą kodami NACE od A do H i L; NACE to statystyczna klasyfikacja działalności gospodarczej UE.	Inwestycje Publiczne oferują również pewne strategie / portfele, które promują tematy środowiskowe objęte tymi wskaźnikami PAI, w tym strategie / portfele, które: • zobowiązują się do wykluczania spółek, które czerpią znaczne przychody z paliw kopalnych, w tym z wydobycia, wytwarzania i/lub produkcji węgla energetycznego i piasków bitumicznych; • dążą do ograniczenia średniej ważonej intensywności emisji dwutlenku węgla w zakresie 1 i 2 (na poziomie portfela / strategii) poprzez konsekwentne osiąganie niższej średniej ważonej intensywności emisji dwutlenku węgla w stosunku do portfela / benchmarku referencyjnego; • dążą do wykorzystania możliwości w spółkach o dużym wpływie na środowisko, które przekształcają swój model biznesowy. **PLANOWANE DZIAŁANIA I CELE** Chociaż podejmujemy działania w zakresie wskaźników PAI dotyczących emisji gazów cieplarnianych poprzez działania w zakresie zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich opisane powyżej, nie mamy obecnie zaplanowanych działań ani

			F - Budownictwo: 0,17 GWh / mln € przychodów G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych i motocykli: 0,1 GWh / mln € przychodów H – Transport: 0,5 GWh / mln € przychodów L - Działalność deweloperska: 0,2 GWh / mln € przychodów	F - Budownictwo: 0,1 GWh / mln € przychodów G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych i motocykli: 0,3 GWh / mln € przychodów H – Transport: 1,1 GWh / mln € przychodów L - Działalność deweloperska: 0,0 GWh / mln € przychodów		wyznaczonych celów w celu uniknięcia lub zmniejszenia tych PAI.
Różnorodność biologiczna	7. Działania mające niekorzystny wpływ na obszary wrażliwe pod względem bioróżnorodności	Udział inwestycji dokonanych w spółki posiadające obiekty/prowadzące działalność na obszarach wrażliwych pod względem bioróżnorodności lub w pobliżu takich	1,9%	0,6%	**Pokrycie:** 76% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji W tym: **Zaraportowane*:** 0% **Szacowane*:** 100%	Bioróżnorodność i natura pozostały filarem naszych priorytetów tematycznych w zakresie zaangażowania w 2024 roku. Ten tematyczny cel zaangażowania miał na celu identyfikację i dzielenie się naszymi opiniami na temat negatywnego wpływu na bioróżnorodność i naturę wynikającego z wylesiania i tworzyw sztucznych w łańcuchu dostaw.

		obszarów, w przypadku gdy działalność takich spółek ma niekorzystny wpływ na te obszary			Działania mające niekorzystny wpływ na obszary wrażliwe pod względem bioróżnorodności obejmują te działania, które prowadzą do pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków oraz przeszkadzają gatunkom, dla których obszar chroniony został wyznaczony przez UE i jej państwa członkowskie, przepisy krajowe lub normy międzynarodowe. Oszacowanie dotkliwości tych działań opiera się na wewnętrznej metodologii zewnętrznego dostawcy, która została zaktualizowana od 2023 roku, w tym o udoskonalenia w zakresie oceny danych dla podmiotów, w które zainwestowano, co znajduje odzwierciedlenie we wzroście wskaźników PAI od 2023 roku.	Podczas gdy nasze działania w zakresie zaangażowania mogą odnosić się do kwestii których dotyczy ten wskaźnik PAI, nie były one ustalone w celu unikania lub redukcji określonych wskaźników opisanych w SFDR. Kontynuujemy nasze zaangażowanie w ocenę strategii korporacyjnych firm, działań inwestycyjnych i finansowych, zachęt dla kierownictwa, wykorzystania zasobów, polityk regulacyjnych i wpływu na środowisko, a także ogólnego wpływu i zaangażowania w zakresie praw konsumentów, pracowników i społeczności, w których działają, aby mierzyć i promować długoterminowe tworzenie wartości. Utrata różnorodności biologicznej może stanowić kluczowe ryzyko które może przejawiać się w działalności spółki lub w całym jej łańcuchu dostaw. Różnorodność biologiczna odgrywa rolę w zapewnianiu odporności i ochrony zasobów kapitału naturalnego, od których zależą społeczeństwo i przedsiębiorstwa. Rozpoznając to ryzyko i rozumiejąc otoczenie regulacyjne zespół Global Stewardship, podjął działania w zakresie zaangażowania z wybraną

						grupą spółek publicznych w celu zrozumienia ich podejścia do zarządzania ryzykiem związanym z bioróżnorodnością oraz promowanie odpowiedzialności i najlepszych praktyk. W 2024 r. działania w zakresie zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich związane z bioróżnorodnością koncentrowały się na dwóch tematach: 1. **Tworzywa sztuczne** Zachęcanie firm do ujawniania informacji na temat zużycia opakowań z tworzyw sztucznych zgodnie ze standardami Sustainability Accounting Standards Board ("SASB") dla firm z branży dóbr szybkozbywalnych (FMCG). **2. Wylesienie** Współpraca z przedsiębiorstwami w sektorach zidentyfikowanych jako narażone na potencjalnie istotne ryzyko wylesiania w celu zrozumienia ich podejścia do rozwiązania problemu wylesiania w ich łańcuchach dostaw.

						PLANOWANE DZIAŁANIA I CELE Goldman Sachs TFI nie ma obecnie zaplanowanych działań i wyznaczonych celów w zakresie unikania lub redukcji tego wskaźnika PAI.
Woda	8. Emisje do wody	Tony emisji do wody generowanych przez spółki, w które dokonano inwestycji, na każdy zainwestowany milion EUR, wskaźnik wyrażony jako średnia ważona	0,0 ton / zainwestowane mln €	2,3 ton / zainwestowane mln €	**Pokrycie:** 1% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji W tym: **Zaraportowane:** 100% **Szacowane:** 0% Emisje do wody oznaczają bezpośrednie emisje w tonach metrycznych substancji priorytetowych zgodnie z definicją zawartą w art. 2 ust. 30 dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w tym azotanów, fosforanów i pestycydów. Ze względu na ograniczoną dostępność danych, istotny wpływ na PAI 8 ma proces normalizacji, który stosuje się w celu zwiększenia wag pozycji w portfelu, w odniesieniu do których dostępne są dane.	Goldman Sachs TFI nie podjęło w okresie sprawozdawczym działań strategicznych na poziomie podmiotu w celu uniknięcia lub ograniczenia tego wskaźnika PAI. Obecnie nie są planowane żadne działania ani wyznaczone cele w odniesieniu do tego wskaźnika PAI.

Odpady	9. Wskaźnik odpadów niebezpiecznych i odpadów promieniotwórczych	Tony odpadów niebezpiecznych i odpadów promieniotwórczych generowanych przez spółki, w które dokonano inwestycji, na każdy zainwestowany milion EUR, wskaźnik wyrażony jako średnia ważona	1,6 ton / zainwestowane mln €	0,6 ton / zainwestowane mln €	**Pokrycie:** 75% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji **Zaraportowane:** 26% **Szacowane:** 74% Odpady niebezpieczne i odpady promieniotwórcze oznaczają odpady w rozumieniu odpowiednio art. 3 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE i art. 3 ust. 7 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/70/Euratom. Ze względu na ograniczoną dostępność danych, istotny wpływ na PAI 9 ma proces normalizacji, który stosuje się w celu zwiększenia wag pozycji w portfelu, w odniesieniu do których dostępne są dane.	Goldman Sachs TFI nie podjęło w okresie sprawozdawczym działań strategicznych na poziomie podmiotu w celu uniknięcia lub ograniczenia tego wskaźnika PAI.
WSKAŹNIKI W ZAKRESIE KWESTII SPOŁECZNYCH I PRACOWNICZYCH, KWESTII DOTYCZĄCYCH POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA KORUPCJI I PRZEKUPSTWU						
Kwestie społeczne i pracownicze	10. Naruszenia zasad inicjatywy *Global Compact* i Wytycznych Organizacji	Udział inwestycji dokonanych w spółki które naruszyły lub naruszają zasady	0,0%	0,0%	**Pokrycie:** 77% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji	Postępowanie spółki pozostało filarem priorytetów tematycznych w obszarze zaangażowania w 2024 roku.

	Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) dla przedsiębiorstw wielonarodowych	inicjatywy *Global Compact* lub Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych			W tym: **Zaraportowane:** 0% **Szacowane:** 100% Inwestycje dokonane w spółki, które naruszyły lub naruszają zasady oraz wagi tych naruszeń w odniesieniu do zasad UN Global Compact i OECD są szacowane na podstawie wewnętrznej metodologii oceny dostawcy zewnętrznego.	Publikujemy nasze priorytety tematyczne dotyczące zaangażowania w Inwestycjach Publicznych i wyjaśniamy postępy oraz wyniki naszych działań w zakresie zaangażowania w naszych rocznych raportach dot. zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich na naszej stronie internetowej oraz w Raporcie rocznym dot. zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich (Stewardship) za rok 2024. Chociaż nasze działania w zakresie zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich mogą odnosić się do kwestii których dotyczą te PAI, niekoniecznie mają one na celu unikanie lub ograniczanie określonych wskaźników opisanych w SFDR. Kontynuujemy nasze zaangażowanie w ocenę strategii korporacyjnych firm, działań inwestycyjnych i finansowych, zachęt dla kierownictwa, wykorzystania zasobów, polityk regulacyjnych i wpływu na środowisko, a także ogólnego wpływu i zaangażowania na konsumentów, pracowników i społeczności, w których działają, aby mierzyć i promować długoterminowe tworzenie wartości. Globalny Zespół Stewardship i inne zainteresowane strony wdrożyły autorskie podejście do identyfikacji, przeglądu, oceny i monitorowania spółek, które są oznaczane
	11. Brak procesów i mechanizmów kontroli służących nadzorowaniu przestrzegania zasad inicjatywy *Global Compact* i Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych	Udział inwestycji dokonanych w spółki, które nie posiadają strategii nadzorowania przestrzegania zasad inicjatywy *Global Compact* lub Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych ani nie posiadają mechanizmów rozpatrywania skarg	2,0%	0,9%	**Pokrycie:** 77% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji W tym: **Zaraportowane:** 0% **Szacowane:** 100% PAI 11 jest obliczany przy użyciu danych od zewnętrznego dostawcy, które	

		w sprawie naruszeń zasad inicjatywy *Global Compact* lub Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych			rejestrują dowody (lub ich brak) dotyczące polityki spółek w zakresie należytej staranności w obszarze praw człowieka, mechanizmów monitorowania i rozpatrywania skarg/reklamacji lub przeciwdziałania korupcji – kluczowych obszarów zainteresowania UN Global Compact i wytycznych OECD – zgodnie z wewnętrzną metodologią oceny zewnętrznego dostawcy.	przez zewnętrznych dostawców danych na podstawie różnych kryteriów lub identyfikowane w obszarze Inwestycji Publicznych. Korzystając z tego podejścia, stworzyliśmy autorską listę podmiotów naruszających normy. Nasza ocena naruszeń globalnych norm pomaga nam identyfikować spółki, wobec których wdrażamy odpowiednie działania w zakresie nadzoru właścicielskiego, w tym zaangażowanie i eskalację głosowania. Niektórzy klienci mogą zdecydować się na wykluczenie spółek, które naruszają globalne normy. Zespół Global Stewardship działu Inwestycji Publicznych opracował proces identyfikacji spółek i angażowania się w dialog z nimi w kwestii ich podejścia do kontrowersyjnych incydentów. Zespół Global Stewardship działu Inwestycji Publicznych analizuje potencjalne kontrowersyjne incydenty, korzystając z różnych źródeł danych, przede wszystkim z danych od zewnętrznych dostawców, ale uzupełniając je o wewnętrzne badania, ustalenia organizacji pozarządowych i źródeł medialnych, a także o nasze własne działania w zakresie zaangażowania. Zespół Global Stewardship zasadniczo dąży do uwzględnienia podejścia spółki do

						kontrowersyjnych incydentów w oparciu o cztery kluczowe elementy: • Potwierdzenie – Czy spółka potwierdziła problemy i potencjalne skutki? • Naprawa – Czy spółka rozwiązała potencjalne skutki poprzez zapewnienie naprawy? • Strategia – Czy spółka wdrożyła strategię i odpowiednie mechanizmy kontrolne, aby zapobiec ponownemu wystąpieniu w przyszłości? • Raportowanie – Czy spółka raportuje o skuteczności i postępach strategii? Portfele Inwestycji Publicznych GSAM, dokonujące ujawnień zgodnie z Artykułami 8 i 9 SFDR, przyjęły autorskie podejście Zespołu Global Stewardship, wykluczając spółki, które według oceny dopuszczają się trwałego lub poważnego naruszenia i/lub są uważane za niestosujące dobrych praktyk w zakresie ładu korporacyjnego.

						PLANOWANE DZIAŁANIA I CELE Goldman Sachs TFI obecnie nie wyznacza celów w zakresie unikania lub ograniczania tego wskaźnika PAI. Obecnie nie są planowane żadne działania ani wyznaczone cele w odniesieniu do tego wskaźnika PAI.
	12. Nieskorygowana luka płacowa między kobietami a mężczyznami	Średnia nieskorygowana luka płacowa między kobietami a mężczyznami w przypadku spółek, w które dokonano inwestycji	15,0%	10,0%	**Pokrycie:** 71% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji W tym: **Zaraportowane:** 63% **Szacowane:** 37% Średnia nieskorygowana luka płacowa między kobietami a mężczyznami to różnica między średnimi godzinowymi zarobkami brutto zatrudnionych mężczyzn i kobiet jako procent średniego wynagrodzenia godzinowego brutto mężczyzn, niedostosowane do funkcji lub stażu pracy. Ze względu na ograniczoną dostępność raportowanych danych, dane szacowane przez	Goldman Sachs TFI obecnie nie wyznacza celów w zakresie unikania lub ograniczania tego wskaźnika PAI. Obecnie nie są planowane żadne działania ani wyznaczone cele w odniesieniu do tego wskaźnika PAI.

					zewnętrznego dostawcę danych są dostępne od bieżącego roku, aby zwiększyć zakres danych. Takie szacunki mogą znacząco wpłynąć na PAI 12, co znajduje odzwierciedlenie we wzroście wskaźnika w bieżącym roku.	
	13. Zróżnicowanie członków zarządu ze względu na płeć	Średni stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn zasiadających w zarządach spółek, w które dokonano inwestycji, wyrażony jako odsetek wszystkich członków zarządu	30,0%	29,0%	**Pokrycie:** 74% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji W tym: **Zaraportowane:** 100% **Szacowane:** 0% PAI 13 jest obliczany na podstawie danych zewnętrznych dostawców dotyczących wskaźnika podmiotu, w który dokonano inwestycji, obliczonego na podstawie informacji przekazywanych przez spółki.	Dobre praktyki w zakresie ładu korporacyjnego były filarem priorytetów tematycznych w obszarze zaangażowania w 2024 roku. Ramy zaangażowania w zakresie dobrych praktyk dot. Ładu korporacyjnego mają na celu identyfikację i dzielenie się naszymi opiniami na temat kwestii związanych z prawami akcjonariuszy, zobowiązań do stosowania dobrych praktyk zarządzania oraz strategii alokacji kapitału u wybranych emitentów. Publikujemy nasze priorytety tematyczne dotyczące zaangażowania w Inwestycjach Publicznych i wyjaśniamy postępy oraz wyniki naszych działań w zakresie zaangażowania w naszych rocznych raportach dot. zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich na naszej stronie internetowej

						oraz w Raporcie rocznym dot. zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich (Stewardship) za rok 2024. Chociaż nasze działania w zakresie zarządzania mogą odnosić się do spraw rozpatrywanych przez te PAI, niekoniecznie mają one na celu unikanie lub ograniczenie określonych wskaźników opisanych w SFDR. Kontynuujemy nasze zaangażowanie w ocenę strategii korporacyjnych firm, działań inwestycyjnych i finansowych, zachęt dla kierownictwa, wykorzystania zasobów, polityk regulacyjnych i wpływu na środowisko, a także ogólnego wpływu i zaangażowania dot. Praw konsumentów, pracowników i społeczności w których działają, aby mierzyć i promować długoterminowe tworzenie wartości. **PLANOWANE DZIAŁANIA I CELE** Goldman Sachs TFI obecnie nie wyznacza celów w zakresie unikania lub ograniczania tego wskaźnika PAI. Obecnie nie są planowane żadne działania ani wyznaczone cele w odniesieniu do tego wskaźnika PAI.
	14. Ekspozycja z tytułu kontrowersyjnych rodzajów broni (miny	Udział inwestycji dokonanych w spółki, które uczestniczą w produkcji lub	0,0%	0,0%	**Pokrycie:** 66% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji	Chociaż Goldman Sachs TFI nie podjęło strategicznych działań na poziomie podmiotu w okresie sprawozdawczym w celu uniknięcia lub ograniczenia tego PAI, to oferuje posiada

	przeciwpiechotne, amunicja kasetowa, broń chemiczna i broń biologiczna)	sprzedaży kontrowersyjnych rodzajów broni			W tym: **Zaraportowane:** 100% **Szacowane:** 0% PAI 14 jest obliczany przy użyciu danych spółek portfelowych pochodzących od zewnętrznego dostawcy.	w ofercie strategie lub portfele, które promują tematy społeczne objęte tym wskaźnikiem PAI. Należą do nich strategie lub portfele, które zobowiązują się do wykluczenia spółek, które czerpią znaczne przychody z kontrowersyjnej broni. Obecnie nie są planowane żadne działania ani wyznaczone cele w odniesieniu do tego wskaźnika PAI.
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w obligacje skarbowe i obligacje emitowane na szczeblu ponadnarodowym						
Wskaźnik niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju		**Jednostka miary**	**Skutek [rok 2024]**	**Skutek [rok 2023]**	**Wyjaśnienie**	**Działania podjęte, działania planowane i cele określone na kolejny okres odniesienia**
Kwestie z zakresu ochrony środowiska	15. Intensywność emisji gazów cieplarnianych	Intensywność emisji gazów cieplarnianych w przypadku państw, w których obligacje zainwestowano	484 tCO2e / €m PKB	611 tCO2e / €m PKB	**Pokrycie:** 95% ekspozycji z tytułu długu państwowego i ekspozycji ponadnarodowych W tym: **Zaraportowane:** 100% **Szacowane:** 0% PAI 15 został obliczony jako całkowita emisja gazów cieplarnianych kraju	Goldman Sachs TFI nie podjęło w okresie sprawozdawczym działań strategicznych na poziomie podmiotu w celu uniknięcia lub ograniczenia tego wskaźnika PAI. Zespoły inwestycyjne dążą do spotkań z decydentami odpowiedzialnymi za decyzje monetarne i fiskalne, w tym z przedstawicielami ministerstw finansów, agencji rządowych i biur zarządzania długiem. Zespoły instrumentów dłużnych zaangażowane są we współpracę z państwami w zakresie

					znormalizowana nominalnym PKB.	polityki środowiskowej. Celem zespołów jest zaangażowanie w zakresie poprawy wskaźników i ujawnień związanych z klimatem, planami transformacji oraz wymianą informacji na temat najlepszych praktyk branżowych. Nasze zaangażowanie z państwami może również służyć do oceny możliwości alokacji kapitału w inwestycje ESG. Rządowe prezentacje dla inwestorów organizowane przez biura zarządzania długiem w celu uruchomienia emisji ekologicznych, społecznych i zrównoważonych obligacji są przydatnym miejscem do dialogu na temat tego, w jaki sposób kraje mogą rozwijać się w sposób zrównoważony. **PLANOWANE DZIAŁANIA I CELE** Goldman Sachs TFI obecnie nie wyznacza celów w zakresie unikania lub ograniczania tego wskaźnika PAI. Obecnie nie są planowane żadne działania ani wyznaczone cele w odniesieniu do tego wskaźnika PAI.
Kwestie społeczne	16. Państwa, w których obligacje zainwestowano i których dotyczy problem naruszeń w sferze społecznej	Liczba państw, w których obligacje zainwestowano i których dotyczy problem naruszeń w sferze społecznej (w	Ujęcie bezwzględne: 5 Ujęcie względne: 8%	Ujęcie bezwzględne: 0 Ujęcie względne: 0%	**Pokrycie:** 95% ekspozycji z tytułu długu państwowego i ekspozycji ponadnarodowych	Goldman Sachs TFI obecnie nie wyznacza celów w zakresie unikania lub ograniczania tego wskaźnika PAI. Obecnie nie są planowane żadne działania ani wyznaczone cele w odniesieniu do tego wskaźnika PAI.

		ujęciu bezwzględnym oraz w ujęciu względnym, jako odsetek wszystkich państw, w których obligacje zainwestowano), o których mowa w międzynarodowych traktatach i konwencjach, zasadach ONZ oraz, w stosownych przypadkach, prawie krajowym			W tym: **Zaraportowane:** 0% **Szacowane:** 100% Kraje, w których obligacje zainwestowano i których dotyczy problem naruszeń i wagi tych naruszeń w odniesieniu do zasad ONZ, są szacowane na podstawie wewnętrznej metodologii oceny dostawcy zewnętrznego.	
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w nieruchomości						
Wskaźnik niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju		**Jednostka miary**	**Skutek [rok 2024]**	**Skutek [rok 2023]**	**Wyjaśnienie**	**Działania podjęte, działania planowane i cele określone na kolejny okres odniesienia**
Paliwa kopalne	17. Ekspozycja z tytułu paliw kopalnych w związku z nieruchomościami	Udział inwestycji w nieruchomości związane z wydobyciem, przechowywaniem, transportem lub produkcją paliw kopalnych	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy tego okresu referencyjnego ponieważ w okresie referencyjnym nie dokonano żadnych inwestycji w nieruchomości.
Efektywność energetyczna	18. Ekspozycja z tytułu nieruchomości nieefektywnych energetycznie	Udział inwestycji w nieruchomości nieefektywne energetycznie	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy tego okresu referencyjnego ponieważ w okresie referencyjnym nie dokonano żadnych inwestycji w nieruchomości.

Goldman Sachs Asset Management

Inne wskaźniki głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju						
Wskaźnik niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju		**Jednostka miary**	**Skutek [rok 2024]**	**Skutek [rok 2023]**	**Wyjaśnienie**	**Działania podjęte, działania planowane i cele określone na kolejny okres odniesienia**
DODATKOWE WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE KLIMATU I INNE WSKAŹNIKI ŚRODOWISKOWE						
Emisje	4. Inwestycje w spółki nierealizujące inicjatyw na rzecz redukcji emisji dwutlenku węgla	Udział inwestycji dokonanych w spółki nierealizujące inicjatyw na rzecz redukcji emisji dwutlenku węgla, których celem jest dostosowanie się do celów porozumienia paryskiego	18,9%	16,1%	**Pokrycie:** 77% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji W tym: **Zaraportowane:** 0% **Szacowane:** 100% Dodatkowy PAI 4 jest obliczany na podstawie danych dostawców zewnętrznych dotyczących spółek, w których dokonano inwestycji, które nie podejmują inicjatyw w zakresie emisji dwutlenku węgla, jednak spółki podejmujące inicjatywy w zakresie emisji dwutlenku węgla nie zostały ocenione pod kątem zgodności z porozumieniem paryskim ze względu na zmieniające się praktyki rynkowe w zakresie modeli prognozowania wzrostu temperatury.	Działania w tym zakresie opisane zostały powyżej w części dot. PAI 1-6.

DODATKOWE WSKAŹNIKI W ZAKRESIE KWESTII SPOŁECZNYCH I PRACOWNICZYCH, KWESTII DOTYCZĄCYCH POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA KORUPCJI I PRZEKUPSTWU						
Prawa człowieka	14. Liczba zidentyfikowanych przypadków poważnych kwestii i incydentów dotyczących poszanowania praw człowieka	Liczba przypadków poważnych kwestii i incydentów dotyczących poszanowania praw człowieka, związanych ze spółkami, w które dokonano inwestycji, wyrażona jako średnia ważona	0	0	**Pokrycie:** 75% ekspozycji spółek, w które dokonano inwestycji W tym: **Zaraportowane:** 0% **Szacowane:** 100% Spółki portfelowe, wobec których zgłoszono roszczenia dotyczące naruszeń praw człowieka, oraz dotkliwość tych zdarzeń są szacowane na podstawie wewnętrznej metodologii oceny stosowanej przez zewnętrznego dostawcę.	Działania w tym zakresie opisane zostały powyżej w części dot. PAI 10-11.

Spojrzenie w przyszłość

Podejście Zespołu Global Stewardship do zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich są corocznie weryfikowane i aktualizowane w razie potrzeby, aby zapewnić skuteczny nadzór. Proces ten jest prowadzony przez nasz Zespół Global Stewardship i obejmuje pozyskiwanie opinii i informacji zwrotnych od różnych specjalistów i zespołów inwestycyjnych w całej firmie w obszarze inwestycji publicznych. Coroczny przegląd tych polityk zapewnia, że nasze działania nadzorcze są zgodne z naszymi priorytetami i przekonaniami inwestycyjnymi.

Global Stewardship oczekuje, że będzie kontynuował koncentrację naszych działań w zakresie zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich na istotnych kwestiach zrównoważonego rozwoju, mających na celu wspieranie naszego procesu inwestycyjnego i dążenie do tworzenia wartości dla klientów. W 2025 roku Zespół Global Stewardship będzie nadal koncentrował się na swoim podejściu w zakresie zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich opartym na inwestycjach, zmieniającym się otoczeniu regulacyjnym i sprawozdawczym oraz włączaniu opinii klientów do naszych możliwości inwestycyjnych.

Źródła danych i proces ich gromadzenia

Goldman Sachs TFI korzysta z usług zewnętrznego dostawcy danych, aby zapewnić dane dotyczące wskaźników PAI spółek portfelowych, państw i podmiotów ponadnarodowych oraz dane finansowe do obliczania wskaźników. Dostępność danych nadal znacznie się różni, szczególnie w przypadku wskaźników niezwiązanych z klimatem, a dostawcy danych nadal polegają na szacunkach i danych zastępczych w przypadku luk w raportowanych danych. Obliczenia PAI w niniejszym raporcie obejmują dane od zewnętrznego dostawcy, które pochodzą z najnowszych raportowanych danych opublikowanych przez podmioty, w które zainwestowano (które mogą również odnosić się do okresów sprawozdawczych wcześniejszych niż 2024), lub z najnowszych szacunkowych danych opartych na wewnętrznej metodologii zewnętrznego dostawcy. Zmiany w zakresie danych spółek portfelowych, państw i podmiotów ponadnarodowych objętych przez zewnętrznego dostawcę oraz w jego metodologiach szacowania danych mogą mieć znaczący wpływ na obliczenia wskaźników PAI, powodując wartości wyższe lub niższe; w związku z tym w ramach inwestycji publicznych będziemy nadal monitorować wpływ na ujawnienia historyczne i przyszłe, w stosownych przypadkach. Zmiany w dostępności, jakości i metodologii danych często następują prospektywnie, dlatego retrospektywne przekształcenia wskaźników za poprzedni rok nie zawsze są wykonalne.

Dodatkowo, obliczanie PAI wymaga szczegółowych danych o udziałach, które nie są dostępne lub są szczególnie trudne do uzyskania dla wybranych typów produktów, takich jak fundusze i rachunki zarządzane zewnętrznie, fundusze alternatywne, instrumenty pochodne i produkty strukturyzowane. Wybrane ulepszenia danych o udziałach i metodologii dla roku sprawozdawczego 2024 zostaną retrospektywnie zastosowane do roku 2023 w późniejszym terminie, wpływając na wskaźniki PAI za poprzedni okres. Aktualizacje za rok sprawozdawczy 2022 są niewykonalne ze względu na innego dostawcę danych i zastosowaną metodologię. Kontynuujemy poszukiwanie rozwiązań, wewnętrznych i zewnętrznych, w celu standaryzacji pozyskiwania danych i będziemy nadal monitorować wysiłki branży na rzecz poprawy dostępności danych dla wskaźników PAI.

Ograniczenia dotyczące danych

Dostępność i jakość danych ESG stale się poprawiają, ale problemy z jakością i zakresem danych nadal występują. GSAM pozyskuje dane, współpracując z zewnętrznymi dostawcami jako danymi wejściowymi do swoich procesów ESG, w tym w celu dokonywania ujawnień w niniejszym oświadczeniu. Jednak takie dane będą również podlegać różnym ograniczeniom, w tym (między innymi): i) ograniczeniom metodologicznym w metodologiach zewnętrznego dostawcy danych; ii) opóźnieniom w danych, lukom w zakresie danych lub innym problemom wpływającym na jakość danych; iii) faktowi, że na rynku występują rozbieżne poglądy, podejścia, metodologie i standardy ujawnień związane z ESG, w tym wśród dostawców danych, w odniesieniu do identyfikacji, oceny, ujawniania lub określania czynników lub wskaźników „ESG" oraz tego, jakie konkretne atrybuty są wymagane, aby dana inwestycja, produkt lub aktywo zostały zdefiniowane jako takie; iv) faktowi, że informacje ESG, w tym te uzyskane od zewnętrznych dostawców danych, są często oparte na ocenie jakościowej lub subiektywnej, a każde pojedyncze źródło danych może samo w sobie nie stanowić pełnego „obrazu" dla wskaźnika ESG, który reprezentuje; v) faktowi, że takie dane mogą ulec zmianie bez powiadomienia o tym GSAM przez zewnętrznego dostawcę danych itp. Ogólnie rzecz biorąc, GSAM nie składa żadnych oświadczeń ani gwarancji co do kompletności lub dokładności jakichkolwiek danych pochodzących od stron trzecich (rzeczywistych lub szacunkowych) ani danych generowanych przy użyciu tych danych pochodzących od stron trzecich, w tym ujawnionych w niniejszym oświadczeniu. GSAM nie ponosi żadnej odpowiedzialności za jakiekolwiek błędy lub pominięcia w informacjach zawartych w niniejszym oświadczeniu, jeśli informacje te zostały uzyskane od stron trzecich lub nie.

- Luki w danych dotyczące udziałów zewnętrznych i alternatywnych: Transparentność i jakość danych nadal stanowią wyzwanie dla funduszy zarządzanych przez podmioty trzecie i udziałów alternatywnych. W związku z tym udziały te są wyłączone z zakresu aktywów wykorzystywanych do obliczania powyższych wskaźników PAI, co może wpływać na całkowitą bieżącą wartość wszystkich inwestycji, co dodatkowo wpływa na obliczenia wskaźników PAI, powodując wartości wyższe lub niższe.
- Ograniczenia związane z dopasowaniem cen do EVIC: Zgodnie z wytycznymi regulacyjnymi, cena używana do wyceny kwartalnych udziałów w spółkach portfelowych jest ustalana na dzień ostatniego ujawnionego roku obrotowego przedsiębiorstwa (EVIC). Działania korporacyjne, takie jak podziały akcji, mogą mieć znaczący wpływ na cenę za jednostkę i wymagają złożonych korekt ustalonej ceny wybranej na podstawie daty ujawnienia wartości EVIC. Takie skorygowane dane cenowe odzwierciedlające wiele działań korporacyjnych są dostępne dla niektórych podmiotów, w które zainwestowano, i zostały zastosowane do PAI dla udziałów bezpośrednich, ale nie do udziałów pośrednich, od roku sprawozdawczego 2023. Jednak takie dane nie są dostępne dla żadnych retrospektywnych przekształceń PAI za rok sprawozdawczy 2022. W ramach inwestycji publicznych planujemy współpracę z dostawcą danych rynkowych w zakresie zakresu podmiotów, w które zainwestowano, w przyszłych okresach sprawozdawczych, w stosownych przypadkach.
- Ograniczenia związane z zakresem danych: Jak opisano wcześniej, w ramach inwestycji publicznych polegamy na zewnętrznym dostawcy danych dotyczących spółek portfelowych, państw i podmiotów ponadnarodowych, a zakres uniwersum może zawierać luki dla niektórych emitentów lub papierów wartościowych. Niektóre wskaźniki są nadal w powijakach, gdzie ujawnienia przez korporacje są bardzo ograniczone, zewnętrzny dostawca zaczął dostarczać szacunki oparte na wewnętrznych metodologiach dotyczące wskaźników takich jak odpady oraz kwestie społeczne i pracownicze, takie jak wskaźniki dotyczące różnic w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn, aby poprawić zakres od roku sprawozdawczego 2024, jednak ujawnienia dotyczące wody pozostają zbyt ograniczone dla szacunków. W przypadku utrzymujących się luk w danych stosuje się proces normalizacji w celu zwiększenia wag udziałów w portfelu, dla których istnieje zakres danych. Wartości PAI raportowane dla wskaźników o niskim pokryciu mogą być znacząco dotknięte tym procesem normalizacji. Przyszła poprawa zakresu danych i metodologii szacowania dostawcy może również znacząco wpłynąć na obliczenia wskaźników PAI, powodując wartości wyższe lub niższe; w związku z tym będziemy, w stosownych przypadkach, nadal monitorować wpływ na ujawnienia historyczne i przyszłe.
- Ograniczenia związane z danymi finansowymi i wskaźnikowymi: Dane EVIC dostępne dla wybranych emitentów w uniwersum zewnętrznego dostawcy mogą być zbyt przestarzałe, aby można je było wykorzystać do obliczania wskaźników; aby zapewnić, że wskaźniki zawarte w niniejszym raporcie są aktualne i istotne. Wykorzystujemy przede

wszystkim najnowsze dostępne dane, które nie są wcześniejsze niż 2023 r., do obliczeń wskaźników za bieżący okres. W przypadku braku danych za rok 2023 lub późniejszy stosuje się proces normalizacji podsumowany powyżej w celu zwiększenia wag udziałów w portfelu, dla których istnieje zakres danych. Dodatkowo, okres sprawozdawczy dla danych EVIC i/lub wskaźnikowych dla wybranych emitentów w uniwersum zewnętrznego dostawcy może nie być zgodny ze względu na różnice w czasie między sprawozdawczością finansową i w zakresie zrównoważonego rozwoju. Zastosowano również spójne okresy odcięcia i normalizację dla obliczeń wskaźników w poprzednich okresach.

- Ograniczenia związane z metodologiami szacowania: Polegamy na metodologiach szacowania danych zewnętrznego dostawcy. Ewolucyjne aktualizacje metodologii mogą mieć znaczący wpływ na obliczenia PAI, w związku z tym będziemy, w stosownych przypadkach, nadal monitorować wpływ na ujawnienia historyczne i przyszłe.
- Ograniczenia związane z danymi bazowymi: Wgląd w dane bazowe instrumentów pochodnych, produktów strukturyzowanych i podobnych produktów nadal stanowi wyzwanie, a udziały te zostały w większości wyłączone z powyższych obliczeń PAI, ale wartość rynkowa jest uwzględniana w całkowitej bieżącej wartości wszystkich inwestycji, mianowniku do obliczenia PAI 2 i 3.
- Ograniczenia związane z krótkimi pozycjami: Kompensowanie pozycji długich i krótkich (ograniczone do zera), w stosownych przypadkach na poziomie emitenta dla podmiotów, w które zainwestowano, zostało wdrożone prospektywnie od roku sprawozdawczego 2023. Ponadto krótkie pozycje dla ekspozycji niekorporacyjnych nie zostały uwzględnione w obliczeniach całkowitej bieżącej wartości wszystkich inwestycji, w wyniku czego takie wyłączenia mogą zwiększyć mianownik całkowitej bieżącej wartości wszystkich inwestycji, obniżając wartości określonych wskaźników PAI, takich jak PAI 2 i 3.
- Ograniczenia związane ze zmiennością finansową i inflacją: Szacunki dotyczące gazów cieplarnianych i wskaźniki klimatyczne opierają się na danych finansowych do normalizacji i/lub szacowania. Wartość przedsiębiorstwa i przychody mogą się różnić ze względu na zmienność, stopy procentowe i presję inflacyjną. Wskaźniki wykorzystujące te wartości finansowe do szacowania, przypisywania lub normalizacji mogą wykazywać różnice z roku na rok, które niekoniecznie odzwierciedlają zmiany w rzeczywistych emisjach gazów cieplarnianych.

Niniejszy raport zawiera pewne informacje na temat podejścia Goldman Sachs TFI do kwestii ESG na poziomie organizacyjnym, które mogą nie znajdować odzwierciedlenia w konkretnych produktach lub strategiach oferowanych lub zarządzanych przez GSAM lub Grupę w szerszym zakresie. Żadne informacje zawarte w niniejszym raporcie nie powinny być traktowane jako obietnica lub zapewnienie dotyczące historycznej, obecnej lub przyszłej pozycji lub wyników jakiegokolwiek produktu GSAM. Szczegółowe informacje na temat tego, w jaki sposób każdy produkt finansowy GSAM uwzględnia wskaźniki PAI, znajdują się w dokumentacji dotyczącej danego produktu.

Opis strategii określania i hierarchizacji głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju

Goldman Sachs TFI stosuje zasady i podejścia mające na celu identyfikację i priorytetyzację wskaźników PAI dotyczących czynników zrównoważonego rozwoju dla określonych produktów i strategii. Obejmują one konkretne ograniczenia inwestycyjne, które zostały dostosowane do unikalnych cech klasy aktywów i strategii inwestycyjnej, umożliwiając podejście oparte na produkcie. W poprzednich okresach referencyjnych stosowano Politykę Odpowiedzialnego Inwestowania Goldman Sachs TFI, która określała podejście grupy do identyfikacji i priorytetyzacji wskaźników PAI dotyczących czynników zrównoważonego rozwoju.

W pierwszym kwartale 2024 r. przyjęto podejście oparte na produkcie w odniesieniu do uwzględniania wskaźników PAI, dostosowane do unikalnych cech klasy aktywów i strategii inwestycyjnej. W ramach inwestycji publicznych wykorzystujemy również podejście Globalnego Zespołu Global Stewardship (Zespół Global Stewardship) w zakresie zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich, a wskaźniki PAI są dodatkowo uwzględniane przez niektóre portfele poprzez zastosowanie wiążących kryteriów ESG określonych w ich ujawnieniach SFDR.

Specjaliści ds. inwestycji byli odpowiedzialni za przestrzeganie tych zasad lub podejść w swoich decyzjach inwestycyjnych, pod nadzorem odpowiednich funkcji kontrolnych, w tym odpowiedniego zakresu działania w zakresie ryzyka i zgodności.

Metodologie

Metodologie obliczania wskaźników PAI zostały opisane w sekcji "Opis głównych negatywnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju". Na potrzeby niniejszego oświadczenia przestrzegaliśmy wymogu raportowania obowiązkowych wskaźników PAI. Niemniej jednak możemy stosować szereg metodologii lub podejść do wyboru, identyfikacji, oceny i/lub priorytetyzacji wskaźników PAI w swoich decyzjach inwestycyjnych, w oparciu o czynniki i dane wejściowe, takie jak strategia inwestycyjna lub cele danego portfela, popyt/specyfikacje klienta, priorytety wewnętrzne, charakter inwestycji oraz dostępność, wiarygodność i jakość danych ESG.

Metodologie zasadniczo nie będą miały na celu uwzględnienia prawdopodobieństwa wystąpienia lub dotkliwości konkretnych wskaźników PAI określonych w przepisach SFDR. Jednakże, w przypadku portfeli GSAM, które ujawniają informacje zgodnie z art. 8 lub 9 SFDR, zespoły inwestycyjne będą brały pod uwagę prawdopodobieństwo wystąpienia lub dotkliwość wskaźników PAI (np. emisje GHG), które są powiązane z wiążącymi cechami środowiskowymi lub społecznymi lub celem zrównoważonego inwestowania takich portfeli (np. portfele o cechach lub celach skoncentrowanych na klimacie). Dalsze szczegóły dotyczące tego, które wskaźniki PAI i w jaki sposób zespoły inwestycyjne uwzględniają je w przypadku portfeli GSAM, które ujawniają informacje zgodnie z art. 8 lub 9 SFDR, są określone w ujawnieniach przed zawarciem umowy SFDR i raportach okresowych dla tych portfeli.

Dodatkowe wskaźniki dotyczące emisji i praw człowieka zostały wybrane ze względu na dostępność danych, a także zgodność z podejściem Zespołu Global Stewardship i obszarami zainteresowania.

Margines błędu i źródła danych

Na potrzeby niniejszego oświadczenia wykorzystaliśmy zewnętrznego dostawcę jako głównego dostawcę danych rynkowych dla danych PAI i danych finansowych wymaganych do obliczenia wskaźników PAI. Niemniej jednak, zespoły inwestycyjne mogą wykorzystywać różne źródła danych do identyfikacji wskaźników PAI oraz, na poziomie produktu, do pomiaru i monitorowania zgodności z ich wiążącymi zobowiązaniami środowiskowymi lub społecznymi określonymi w ujawnieniach zgodnie z art. 8 i 9 SFDR dla odpowiednich produktów. Dokładne źródła danych i zewnętrzni dostawcy wykorzystywani dla takich produktów są szczegółowo opisane w ujawnieniach zgodnie z art. 10 SFDR.

Biorąc pod uwagę wyzwania związane z danymi, zidentyfikowane w sekcji "Ograniczenia danych" powyżej, Goldman Sachs TFI nie jest obecnie w stanie określić ilościowo marginesu błędu związanego z jej metodologiami.

Goldman Sachs Asset Management

Polityka dotycząca zaangażowania

Streszczenia zasad zaangażowania, o których mowa w art. 3g dyrektywy 2007/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady:

W ramach inwestycji na rynkach publicznych angażujemy się w promowanie i realizację efektywnego nadzoru właścicielskiego wśród spółek reprezentowanych w portfelach, którymi zarządzamy w imieniu naszych klientów inwestycyjnych. Oceniamy strategie korporacyjne spółek, działalność inwestycyjną i finansową, systemy motywacyjne dla kadry zarządzającej, wykorzystanie zasobów, politykę regulacyjną oraz wpływ na środowisko, a także ogólny wpływ na konsumentów, pracowników i społeczności, w których działają, oraz ich zaangażowanie, aby ocenić i promować tworzenie wartości w długim okresie.

Zespół Global Stewardship kieruje ciągłym udoskonalaniem naszego podejścia do zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich we współpracy z naszymi zespołami inwestycyjnymi ds. akcji i instrumentów o stałym dochodzie. Działalność Zespołu Global Stewardship koncentruje się na trzech podstawowych obszarach:

- Głosowanie poprzez pełnomocników w spółkach, w których posiadamy prawo głosu w imieniu naszych klientów
- Zaangażowanie z zarządami wybranej grupy spółek, w które zainwestowaliśmy w imieniu naszych klientów
- Dążenie do bycia liderem branży w celu dzielenia się wiedzą i budowania najlepszych praktyk w obszarze nadzoru właścicielskiego

Zgodnie z wymogami dyrektywy (UE) 2017/828 i jej środkami wykonawczymi (dyrektywa o prawach akcjonariuszy II), Zespół Global Stewardship opublikował dokument 'Nasze podejście do zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich' ('Our Approach to Stewardship'), który ma na celu przedstawienie niektórych głównych elementów naszego podejścia w obszarze inwestycji publicznych.

Dokument może odnosić się do kwestii uwzględniających negatywny wpływ na zrównoważony rozwój, ale nie ma na celu unikania lub ograniczania wskaźników PAI określonych w rozporządzeniu delegowanym SFDR.

W tabeli poniżej przedstawiono podsumowanie filarów, które odnoszą się do negatywnych skutków zgodnie z SFDR (które zostały uwzględnione w 'Naszym podejściu do zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich') w okresie referencyjnym.

„Nasze podejście do zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich” może odnosić się do kwestii, do których odnoszą się wskaźniki PAI, ale nie mają na celu uniknięcia lub ograniczenia niekorzystnych skutków określonych w rozporządzeniu delegowanym SFDR. Wskaźniki niekorzystnego wpływu zgodne z SFDR brane pod uwagę w „Naszym podejściu do zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich” w okresie referencyjnym zostały podsumowane poniżej.

Filar	Nasze zaangażowanie tematyczne[1]	Cele Zaangażowania	Uwzglednione wskaźniki niekorzystnych skutków
Transformacja klimatyczna	• Strategie Transformacji Klimatycznej • Bioróżnorodność i Przyroda	• Angażować się w dialog z firmami, aby dzielić się naszymi poglądami na temat strategii transformacji klimatycznej • Identyfikować i dzielić się naszymi poglądami na temat negatywnego wpływu wylesiania i tworzyw sztucznych w łańcuchu dostaw na bioróżnorodność i przyrodę • Identyfikować i uwzględniać kwestie praw akcjonariuszy, zobowiązania do przestrzegania najlepszych praktyk ładu korporacyjnego oraz strategie alokacji kapitału u wybranych emitentów	• Emisja gazów cieplarnianych • Bioróżnorodność
Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	• Najlepsze praktyki ładu korporacyjnego	• Identyfikować i uwzględniać kwestie praw akcjonariuszy, zobowiązania do przestrzegania najlepszych praktyk zarządzania oraz strategie alokacji kapitału u wybranych emitentów	• Kwestie społeczne i pracownicze
Ład korporacyjny	• Postępowanie firmy	• Identyfikowanie i uwzględnianie wpływu kontrowersyjnych praktyk biznesowych oraz naruszeń norm globalnych	• Kwestie społeczne i pracownicze • Prawa człowieka

W ramach inwestycji publicznych nie publikujemy żadnych dodatkowych zasad ani podejść dotyczących zaangażowania.

Obecnie nie ma planów dostosowania dokumentu 'Nasze podejście do zaangażowania i wykonywania praw właścicielskich w przypadkach, gdy nie następuje redukcja wskaźników PAI w okresie dłuższym niż jeden okres raportowania. Obecnie nie ustala się celów w odniesieniu do żadnego ze wskaźników PAI określonych w niniejszym dokumencie.

[1] Nasze cele związane z zaangażowaniem są na bieżąco weryfikowane, ulepszane i monitorowane, aby zapewnić, że uwzględniają aktualne problemy i zmieniające się poglądy na kluczowe tematy ESG. Oprócz działań tematycznych wynikających z celów zespołu Global Stewardship, w przypadku wybranych portfeli możemy realizować dodatkowe ukierunkowane działania.

Odniesienia do norm międzynarodowych

Inwestycje Publiczne

Zespół Global Stewardship opracował autorskie podejście do oceny spółek, które zostały zidentyfikowane przez zewnętrznych dostawców danych jako naruszające globalne normy, w tym United Nations Global Compact i Wytyczne dla przedsiębiorstw wielonarodowych opracowane przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, a także spółki, które wykazują słabe praktyki w zakresie zarządzania.

Opisane powyżej globalne normy nie są dostosowane do celów porozumienia paryskiego.

Autorska ocena globalnych norm wykorzystuje wskaźnik głównych niekorzystnych skutków nr 10 (Naruszenia zasad UN Global Compact i Wytycznych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) dla przedsiębiorstw wielonarodowych) i nr 11 (Brak procesów i mechanizmów zgodności mających na celu monitorowanie zgodności z zasadami UN Global Compact i Wytycznymi OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych) w celu mierzenia przestrzegania powyższych globalnych norm.

Ocena naruszeń norm globalnych pomaga Zespołowi Global Stewardship identyfikować spółki, wobec których wdrażamy odpowiednie działania nadzorcze, w tym dialog i eskalację głosowania. Niektórzy klienci mogą zdecydować się na wykluczenie spółek naruszających normy globalne.

Zespół Global Stewardship korzysta z usług wielu zewnętrznych dostawców danych w celu wygenerowania listy potencjalnych emitentów naruszających globalne normy. Korzystając z listy generowanej przez dostawców oceniamy każdy z problemów zgłaszanych w spółkach, biorąc pod uwagę ocenę zewnętrznych dostawców danych, a także dodatkowe źródła do stworzenia oceny. Korzystając z wyników przeglądu, klasyfikujemy każdą spółkę do jednego z trzech poziomów. Co pół roku lista jest weryfikowana i następuje ponowna klasyfikacja, a zespół Global Stewardship stara się prowadzić stały monitoring w celu identyfikacji potencjalnych nowych naruszeń.

Inwestycje Publiczne

Analiza scenariuszy klimatycznych

Analiza scenariuszy może być wykorzystywana do informowania o ocenach odporności działalności lub strategii organizacji na potencjalne zakłócenia klimatyczne. Goldman Sachs TFI nie korzysta obecnie z prognozujących scenariuszy klimatycznych w celu rozważenia głównych niekorzystnych skutków dla czynników zrównoważonego rozwoju.

W okresie referencyjnym Goldman Sachs TFI nie wykorzystywał prognozujących scenariuszy klimatycznych do oceny wskaźników PAI. Chociaż scenariusze prognozujące mogą być istotne, Goldman Sachs TFI nie wziął go pod uwagę w okresie referencyjnym. Zamiast tego skupił się na rozwoju możliwości analizy scenariuszy klimatycznych i ocenie dostępnych narzędzi zewnętrznych do pomiaru potencjalnych wskaźników PAI.

W przyszłości będziemy kontynuować przegląd i rozwój swojego podejścia do analizy scenariuszy.

Porównanie z danymi historycznymi

Raport za bieżący rok zawiera wskaźniki raportowane w poprzednim okresie sprawozdawczym. Szereg problemów związanych z jakością i zakresem danych ESG, takich jak te wymienione powyżej w sekcji 'Ograniczenia danych', nadal stanowi wyzwanie. W związku z tym, porównania historyczne poprzednich raportów PAI należy rozważać ostrożnie, mając na uwadze te ograniczenia. Ograniczenia te oraz zmiany w modelu biznesowym dla roku sprawozdawczego 2024 powodują, że porównywalność zmian wskaźników PAI rok do roku jest ograniczona.

- Zmiana dostawcy danych zewnętrznych: W 2023 roku zmieniono dostawcę danych zewnętrznych wykorzystywanego do obliczania wskaźników PAI, zgodnie z podejściem zespołu do danych ESG. Ta aktualizacja może wpływać na porównywalność wskaźników PAI z 2022 roku z wskaźnikami z lat następnych, ponieważ wiązała się ze zmianami zarówno w danych podmiotów, w które zainwestowano, jak i w metodologii stosowanej do obliczania wskaźników PAI.
- Ograniczenia danych: Podejście do ograniczeń wymienionych powyżej, dotyczących dopasowania cen do EVIC i kompensowania pozycji długich/krótkich dla korporacji, miało wpływ na wskaźniki PAI za 2022 rok, ale zostało zastosowane prospektywnie dla roku sprawozdawczego 2023 i kolejnych.

Wszelkie działania i deklaracje opisane w niniejszym oświadczeniu są podejmowane przez Goldman Sachs TFI bezpośrednio lub pośrednio w ramach właściwych jednostek grupy kapitałowej koordynujących i wspierających podmioty grupy kapitałowej Goldman Sachs w procesie inwestycyjnym, których beneficjentem jest Goldman Sachs TFI.

30 czerwca 2025 r.